

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเมืองไทยเราพัฒนาเจริญก้าวหน้าไปรวดเร็วมาก และการพัฒนาคงจะไม่หยุดยั้งอยู่เพียงนี้ ซึ่งเป็นที่คาดหมายว่าภายในไม่กี่ทศวรรษนี้ประเทศไทยของเราจะต้องเปลี่ยนจากประเทศที่เคยเป็นสังคมการเกษตร ไปสู่สังคมกึ่งอุตสาหกรรมและบริการอย่างแน่นอน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534) ลักษณะสังคมใหม่ดังกล่าวนี้ย่อมจะมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีตที่มีอายุยืนยาวต่อมาจนถึงปัจจุบัน และจะมีชีวิตต่อไปในอนาคตรวมทั้งคนไทยรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นมาในช่วงของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และ เทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เช่นยุคปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีอาจปฏิเสธได้ เมื่อเรามองภาพและแนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงในอนาคตโดยประมวลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่เช่นนี้แล้ว ก็พอจะคาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นแก่คนไทย และสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมการไว้มิให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นแก่คนไทยและประเทศไทย หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น กระทรวง ทบวง กรมและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งปวงจึงต้องชวนชวาชจัดเตรียมแผนงานและโครงการที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมใหม่ที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างทันทั่วทั้งที่ และการที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติเช่น กระทรวงศึกษาธิการ หรือทบวงมหาวิทยาลัย จะต้องชานรับและเร่งรีบดำเนินการเรื่องดังกล่าว ก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะต้องอาศัยเวลานานนับเป็นสิบ ๆ ปีขึ้นไป จึงจะได้ประชากรที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการได้

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานหลักและหน่วยงานสำคัญ ที่รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานคือระดับอนุบาล ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนที่จะส่งให้กับทบวงมหาวิทยาลัยรับช่วงต่อไป นั้น การจัดการศึกษาระดับนี้ถือว่เป็นการวางรากฐานของการศึกษาที่สำคัญให้แก่ ประชากรไทย ที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยตรง ทั้งนี้เพราะถือได้ว่เป็นการให้การศึกษาแก่คนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ

ดังนั้นถ้าสามารถยกระดับความรู้พื้นฐานของคนทั้งประเทศให้สูงขึ้นได้ โอกาสที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ในทุกด้านก็ย่อมทำได้ไม่ยากนัก

ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นโดยจุดมุ่งหมายก็เพื่อจะเร่งรณรงค์ให้ผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอีกอย่างน้อย 3 ปี ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้ก็เพื่อจะยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนไทยให้มีความรู้สูงขึ้นไปไม่น้อยกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือใช้เวลาศึกษาในภาคบังคับไม่น้อยกว่า 9 ปีต่อไปในอนาคต ซึ่งขณะนี้ยังไม่พร้อมที่จะทำเช่นนั้นได้ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษานี้จึงเป็นเสมือนการเร่งรณรงค์ให้ผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มากขึ้นโดยความสมัครใจ ซึ่งตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จะดำเนินการในหลาย ๆ วิธีการ เพื่อชักจูงให้คนมาเรียนเพิ่มขึ้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 3534)

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของศูนย์การศึกษา นอกระบบโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น เป็นโครงการหนึ่งของการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 เริ่มดำเนินการเปิดรับนักศึกษาครั้งแรกเมื่อภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 โดยรับนักศึกษาปีการศึกษาละ 2 รุ่น

ฉะนั้นเพื่อให้ทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กำลังดำเนินการอยู่ หรือที่ดำเนินการไปแล้วว่ามีความก้าวหน้าอย่างไร มีปัญหาเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่เพียงใด ผู้วิจัยจึงได้ทำการประเมินโครงการดังกล่าว ซึ่งข้อมูลที่ได้จะสะท้อนให้กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สามารถมองเห็น จุดดี และจุดอ่อนของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และ ผลผลิต โครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น ได้รับทราบปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องของการดำเนินงานโครงการ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานโครงการให้ดีขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการวิจัยภายใต้ขอบเขตดังนี้

1.4.1 ทำการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีเส้นทางไกล ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2536 เก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1.4.1.1 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 6 คน

1.4.1.2 ครูประจำกลุ่ม 6 คน

1.4.1.3 ศึกษาธิการอำเภอ 6 คน

1.4.1.4 นักศึกษาในโครงการ 350 คน

1.4.1.5 กำนัน 12 คน

1.4.1.6 ผู้ใหญ่บ้าน 24 คน

1.4.1.7 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 24 คน

1.4.1.8 ประชาชน 120 คน

1.4.1.9 เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 2 คน

1.4.2 กรอบในการประเมินโครงการ มีดังนี้

1.4.2.1 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation)

ประเมินในประเด็นต่อไปนี้

- บุคลากร
- งบประมาณ
- การกำหนดแนวทางหรือวิธีดำเนินการ
- สื่อและอุปกรณ์
- การประสานงานกับหน่วยงานอื่น
- อาคารสถานที่

1.4.2.2 การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)

ประเมินในประเด็นต่อไปนี้

- กิจกรรมที่ดำเนินการจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ

- ข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ดำเนินการ
- ผลที่เกิดขึ้นหรือข้อมูลต่างๆที่ได้จากการดำเนินการ

1.4.2.3 การประเมินผลผลิต (Product evaluation)

ประเมินในประเด็นต่อไปนี้

- จำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนในโครงการ
- จำนวนนักศึกษาที่ออกกลางคัน

1.4.3 หลักสูตรที่ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการครั้งนี้ คือหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 โดยวิธีเรียนทางไกล

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 ผู้ตอบแบบวัดต่างๆ ทุกคน ตอบด้วยความจริงใจตามความเป็นจริงปราศจากอคติใด ๆ ทั้งสิ้น

1.5.2 วัน เวลา ในการตอบที่แตกต่างกันถือว่าไม่มีผลต่อการให้ข้อมูลในแบบสอบถามและการให้สัมภาษณ์

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 โครงการ หมายถึง โครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2536

1.6.2 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยวิธีเรียนทางไกล จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2536

1.6.3 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หมายถึง หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

1.6.4 ครูประจำกลุ่ม หมายถึง บุคคลากรซึ่งเป็นลูกจ้างชั่วคราวของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา ทำหน้าที่สอนนักศึกษา